

Információs társadalom – Digitális Közösségi Terek

Az információs társadalom szervez(őd)ése iránti – kezdetben külső, aztán később belső – igény a 2000-es évekre fordulván jelentkezett egyre hatványozottabb mértékben. Manapság lényegi, megkerülhetetlen kérdés az információs társadalom kiterjesztése és a mindenki számára egyenlő hozzáférés feltételeinek biztosítása, ugyanakkor a divatos terminológiával **Digitális Közösségi Terek** gyűjtőnéven összefoglalt területek működőképes megoldásai, hosszú távú fenntartásuk és minél szélesebb elérhetőségük kevés esetben megoldottak. Az **E-COOP-projekt** éppen ezekre a szegmensekre koncentrált kitűzött céljaival, hogy a vidéki közösségek számára elérhető, megvalósítható, működő gyakorlatokat tárjon fel, és terjesszen el, olyanokat, amelyek segítik a Digitális Közösségi Terek továbbfejlesztését, a digitális írástudás általánossá tételét és a vonzó innovatív szolgáltatáskínálat kialakítását. A fejlettebb területeken a lakosság, a civil szervezetek, valamint a vállalkozások egyaránt igénylik a digitális szolgáltatások körének bővülését, a Digitális Közösségi Terek konstruktív létrejöttét, amelyek a XXI. század mikro- és makroközösségei számára megteremtik azt a bárholonnan elérhető fórumot, amely egyrészt revitalizálhatja az adott közösséget, másrészt pedig teljes szélességű értelemben vett kapcsolódási pontokkal szolgál: az információhoz, a tudáshoz és egymáshoz.

A 2013. május 21–22-i olaszországi, célzottan Terni városába és az Umbria tartományba szervezett tanulmányút hasznosítható tapasztalatokkal, működőképes gyakorlatokkal, megvalósított és eredményességük okán adaptálásra váró konkrét példákkal a válaszok szintjén rendszerezte a témában rejlő és a témában szükség-szerűen körbejárható kérdéseket. A meglátogatott intézmények (s az ott folytatott munkák) különböző, a központi téma jelentős szegmenseire irányuló kezdeményezésekkel bizonyították, hogy az információs társadalom strukturált összetettsége olyan kiaknázható bonyolultsággal bír, amely magasabb rendű dimenzióba helyezi a Digitális Közösségi Terek szerepét az információáramlás, információfelhasználás, együttműködés, tanulás és a virtuális szociális szerveződés szintjein.

- A **Terni Köz(ös)ségi Multimédia Könyvtár** (*Biblioteca Comunale Terni*) fejlesztései arra irányulnak, hogy a modern információs és kommunikációs technológiák bevezetése hozzáadott értéként jelenjen meg a bibliográfiai eljárások területén, így a kultúra kiterjesztett közvetítési lehetőségei mind hatékonyabban szolgálják a helyi közösség javát.
- A **CAOS** (*Centro Arti Opificio Siri*) multifunkciós objektuma valójában egy olyan kulturális és innovációs központ, ahol a közszféra és az üzleti magán-szektor partnerkapcsolatra léphet egymással, s az innovatív környezet támogatásával együttműködésük nyomán kreatív eredmények születhessenek. A három fő területet (tanulás, kultúra, partnerség) lefedő szellemi (fel)építmény lehetőséget biztosít az oktatási területek, valamint a (többnyire kortárs) kulturális irányultságú projektek mindkét oldali továbbfejlesztésére.

- A **Digital Umbria And Ideario** digitális akcióprogramja az intézményi és közigazgatási innováció elősegítésére, a tömegeforrások optimális felhasználására, valamint a környezet tervszerű fejlesztésére koncentrálnak.
- A **HACKLAB Terni** nyílt (és éppen ezért nyilvános hozzáférésű) laboratóriuma pedig a legújabb információs és kommunikációs technológiák felhasználásával konkrét projektekhez gyűjti össze az innovatív, organikus (emberek) és digitális tudást a közös, eredményes megvalósításhoz.

Az elmélet tapasztalatai

A Digitális Közösségi Terek szervezése, szerveződése mára túlmutat azon a spontaneitáson alapuló megvalósuláson, amely nem feltételez megszabott szabály-, irány- és intézményrendszert. A digitális információáramlás formálta közösségek ugyanis elektronikus demokráciákként léteznek, ahol a civil jogok rögzítése közben elengedhetetlen tudatosítani az e-kormányzat, e-politika, e-szabályozás fogalmait is. A Digitális Közösségi Terek „beengedésének” – hogy létrejöttünk egyáltalán lehetséges legyen – kiindulópontja és egyben alapfeltétele az attitűdbeli szemléletváltás, amely még a 2010-es években is roppant nehéz feladat. Hiányával nem történhet meg a nyitás az információs társadalom kiépülése felé.

A Terniben látott (kulturális) szolgáltató és tudományos intézmények célként megfogalmazott „régión tudás összehangolása és megosztása” útiránya természetesen nem járható végig a szükséges infrastruktúra és támogató környezet (környezet mint fizikai objektumok; környezet mint szellemi értékkegység) kiépítése nélkül; az erőforrások megnyitása azonban csak a kiindulópontja mindazon lehetőségeknek, ahol a különböző hálózatok (szellemi, technológiai) egymás között interakciókba léphetnek.

A **Terni Közösségi/Közszégi Multimédia Könyvtárban** (és átvitt értelemben a **CAOS Kulturális Központban** is) a fő „szolgáltatási” cél az információ-tömegben való eligazodás elősegítése, a releváns és kurrens információkhoz történő hozzájutás támogatása. Az információk minőségi elkülönítésének fő feltétele a tudás- és ismeretanyag, ezért helyezik az oktatási feladatokat a prioritási lista elejére. Ezen felül cél az is, hogy az oktatási tevékenységeket egy európai kooperáció keretében egymáshoz igazítsák, amelyhez nagyszabású hálózatfejlesztésre van szükség.

Az online platformokon történő információáramlás megszünteti a fizikai elszigetelődést, lehetővé teszi a kooperációt helytől, nemtől, kortól, származástól függetlenül, amelyhez olyan digitális „eszközök” állnak rendelkezésre, mint a mindenki számára elérhető virtuális felületeken futó ötletek, felvetések, megoldási javaslatok; interaktív, akár prompt visszacsatolást biztosító hozzászólások; a különböző (köz)véleményfelmérés-kutatás széles spektrumú módszerei; nyílt prezentációk; letöltések. A digitális közösségépítés – amely már nem toborzást jelent, hanem sokkal inkább óriási mértékű gondozást – mind szélesebb platformhálózaton valósítható meg: *Facebook*, *Twitter*, a különböző *blogok*, *flickrR*, *Picassa*, *LinkedIn*, valamint olyan tematikus oldalakon, mint Olaszországban például az *ideascale.com*, az *eventbrite.com* vagy éppen kimondottan Terni és környéke esetében az *umbriadigitale.it*.

Terni információs társadalma – a kézzelfogható közösségi terek

1. A (mostani) **Biblioteca Comunale Terni – Multimedia Library (BCT)**

2004 januárjában nyílt meg a nyilvánosság előtt (korábbi helyükről költöztek a csodálatosan felújított épületbe), amely egy brit modell alapján lett kialakítva. A funkcionálisan három épületszintre bontott elrendeződés elősegíti a különböző szolgáltatások és tevékenységek hatékonyságát:

1. szint: nagylégtérű, kívülről is elérhető teremhelyiség, amely oktatásra, előadásra, kiállításokra, vetítésekre egyaránt alkalmas; restaurált, régi könyvtárterem muzeális gyűjteménnyel; tanulásra szolgáló ülőhelyek rendszere.
2. szint: szeparált tanulótermek; elkülönített, audiovizuális (CD, DVD, DVD-ROM, hangoskönyv) médiatár; kisebb, technikailag teljesen felszerelt modern konferenciaterem; újságolvasó terem; kávézó-büfé csodálatos panorámát biztosító nyitott terasszal.
3. szint: korosztályokra bontott könyvtári részlegek: 0–6 évesek; 6–14 évesek és 14–20 évesek részére; oktatási tevékenységet biztosító termek; zavartalan, önálló tanulást lehetővé tevő termek.

A **BCT** mára a város egyik legvonzóbb találkozóhelyévé vált, ahol a legújabb multimédiás lehetőségek felhasználásával szervezik meg a tradicionális kulturális események és rendezvények programjait. A *BCT-projekt* hangsúlyai döntően a felhasználókra, a szervezett programokra és a szolgáltatásokra helyeződnek, amelyek a legmodernebb innovatív irányelvekkel szolgálnak útmutatásul a személyre lebontott foglalkozások, a beszerzési politikák, az új technológiák használata, az oktatási programok és a pénzügyi források hatékony elosztásának területein. A nyilvános könyvtári beidegződések helyett az intézmény fő célkitűzése az információk, a digitális kultúra és a tudás összegyűjtése és terjesztése a helyi közösség számára a multimédiás anyagok, vagy akár az elő-iskolai szolgáltatások felhasználásával. Az új információs és kommunikációs technológiák (például a teljes mértékben számítógépre helyezett eljárások) berobbanásukkal idővel a hagyományos könyvtári szolgáltatások egészét átalakítják, egyaránt biztosítják a helyi és távoli erőforrásokhoz való hozzáférést. A jövőbe pillantva a célok között szerepel továbbá az élethosszig tartó tanulás elősegítése, a távoktatás területére való betörés e-learning tevékenységek és virtuális osztályok/osztálytermek megvalósulásával.

2. A **CAOS multikulturális kreatív hub** épületegyüttese (egykori vegyipari gyár) egy frissen felújított komplexum (két színházteremmel, különféle, időszaki kiállításokra és rendezvényekre alkalmas csarnokokkal, termekkel), amely összességében úgynevezett *kreatív inkubátorházként* ad otthont a modern (előadó)művészeti ágak témájában szervezett belföldi és nemzetközi kiállításoknak, programoknak, fesztiváloknak. A komplexumhoz tartozik továbbá a *Museum of Modern and Contemporary Art A. De Felice* intézménye, a *Régészeti Múzeum*, a *Secci Színház*, egy könyvtár és egy videóterem, valamint egy kávézó-könyvesbolt. A 6000 négyzetméteres összterület tulajdonképpen a kultúra, a kísérleti munka és az innováció elkötelezett háromszögét jelenti. A **CAOS** úgy kötődik a megőrzendő hagyományokhoz, hogy

közben – kapcsolódó projektjeivel – minden vonalon kulturális katalizátora és hajtóereje kíván lenni a további fejlesztési irányoknak. Nyílt hozzáférésű, kulturális központként definiálja magát, ahol a kreatív, fejlesztő javaslatoknak minden szinten biztosított a szabad részvétel lehetősége.

3. A **Digital Umbria** programja tulajdonképpen olyan „ötletbörzének” is tekinthető, amely nagymértékben járul hozzá Umbria tartomány digitális továbbfejlesztéséhez. A tervezet célja a 2014–2020-as időszakra, hogy a digitális tevékenységeket és fejlesztéseket eljuttassa azokhoz az intézményrendszerekhez, amelyek döntő befolyással bírnak a tartomány fejlődésében. Az umbriai régió mostanra jutott el a digitális paradigmaváltás küszöbére, megkezdődött azon tudás-hálózatok kiépülése, amelyek értékeket, kapcsolatot adnak az embereknek, hogy hatékonyabban tegyék lehetővé számukra a szükséges információk elérését, megtalálását, mint a bevett „hálózati technológiák”. Ezek a változások a digitális infrastruktúra terén biztosítják a beruházások megtérülésének maximalizálását. Az **Ideario** pedig azon Umbria tartomány számára hasznos tervezési ötletek nyilvános konzultációja, amelyek a „digitális növekedés” témakörében beleillenek a 2014-2020-as programozási időszakba.
4. A **HACKLAB Terni** nyílt laboratóriuma közösségi térként kimondottan alkalmas arra, hogy az élet különböző területeiről érkezett emberek találkozzanak, és megosszák egymással tudásukat, tapasztalataikat, tanulhassanak a másiktól, illetve felfedezzék az elektronika, a tudomány és a művészetek kapcsolódási pontjait. Az *Association for Social Promotion* szervezete immár 2012 szeptembere óta működik; céljaik között a különféle technológiák kreatív használatának terjesztése, valamint a nyílt forráskódú hardverek és szoftverek fogalmainak közzététele szerepelnek. A **HACKLAB Terni** mára a robotika, a projekciós térképezés, a CNC szerszámgépek és az energiaszektor számos projektjében valósított meg fejlesztéseket, de a műszaki területek mellett például a *Progetto Mandela* nevű kulturális szervezet színházi produkcióinak megvalósításához is hozzájárult, részt vett különféle nyilvános eseményeken, projektbeszélgetéseken, workshopokon, Terniben és Rómában egyaránt. Több korosztály számára szervez tanfolyamokat, továbbá gyerekek részére szóló műhelygyakorlatokat a tanulási alapkészségek és -képességek fejlődésének elősegítésére.

Következ(tet)és – ami működhet itthon is

A tények vezetnek el a következtetéshez, és egyben a szükségesség indoklásához. Győr lakossága gyakorlatilag megegyezik Terni hivatalos lélekszámával, az itthoni vonzáskörzet pedig ugyancsak jelentős potenciális felhasználótömeget jelent. Győr rendelkezik egy nagy egyetemmel, amelyhez egy modern, multifunkcionális, technikai-informatikai felszereltséggel kitűnően ellátott könyvtár is kapcsolódik, valamint egy közepes méretűnek mondható főiskolai kar, továbbá olyan műszaki és humán tudásközpontok, amelyek a Terniben látott, széles értelemben tekintett közösségi terek kiindulópontjaiként képesek funkcionálni, még hozzá akár három szinten is:

- katalizátorként,
- fejlesztő–kezelő–lebonyolító–résztvevő partnerként,
- felhasználóként.

A hazai trendek és attitűdök – még ha időben és volumenükben kissé csúszva és megnyírbálva is jelentkeznek – döntő százalékban követik az európai felbukknást, rögzülést és – ami talán a legfontosabb – az eredményességet. A **Digitális Közösségi Terek** kérdéskörének kihívásait mára jóval meghaladják az irántuk fellépő igények, valamint mérhető szolgáltatási lehetőségeik – a könyvtárak (összkulturális intézmények) mint fizikai objektumok felé történő offline érdeklődés tendenciózus csökkenése az információs társadalom dimenzióbeli szélesedésével hatványozott online szükségletek formájában kompenzálja a felhasználók kulturális tevékenységek iránti igényét.

Nyitni kell! Meg kell jelenni az informatikai platformok széles, egyre inkább minden részterületet lefedő skáláján, különben a felhasználók száma a transzformált érdeklődés helyett valóban meredek csökkenésnek indul. Hiszen az internet adta szolgáltatási lehetőségek mára nem egy téren képesek kiváltani, felváltani a mostani könyvtári funkciókat. Ahogyan Terniben tapasztaltuk, a hagyományos és megőrzendő értékek több lábra helyezése a XXI. századi információs-technológiai lehetőségekkel szinte bizonyosan nálunk is működőképes programokként futhatnak a jövőben:

- a különböző kulturális területek egy témán belüli összekapcsolása (pl. kiállítás, előadás, koncert, aktív cselekedtető tevékenységek stb.);
- az oktatás fogalmának kiszélesítése – nem átvállalása, hanem minőségi és mélységi továbbfejlesztése a hagyományos oktatási objektumokon és oktatási formákon túl;
- a fizikai határokat átlépő, virtuális-digitális felületek (honlapok–blogok, közösségi oldalak, audiovizuális fájlmegosztók, online workshopok–ötletbörzék) használata az értékgyűjtés, értékmegosztás, értékközvetítés (ahol az érték a tudás, a tapasztalat és a kreatív gondolatok) érdekében;
- a közös európai információs hálózatokhoz való csatlakozás feltételeinek megteremtése egyrészt az élő kultúra és az archivált kultúra rendszerezése, másrészt pedig a további innovációs források felhasználásainak lehetősége miatt.

A tényleges helyi tervezetek, programok, átfogó nagy projektek kidolgozása mindezen alapokon és mindezen irányokkal már „csak” a kidolgozásra várnak, ahol egyértelműen a következő hármast, térbeli koordináták mentén kell szervezödniük: tudáskoncentráció – együttműködés, partnerség – nyitott, kimondottan konkrét akciókra irányulás. A terni tanulmányút végkövetkeztetése tehát minden értelemben az átfogó szemlélet minél előbbi megvalósítását sürgeti, hiszen a megfelelő informatikai technológiák, virtuális lehetőségek megléte mellett már csakis az emberi tényezőkön múlik a Digitális Közösségi Terek kulturális–oktatási létrejötte, meghonosodása hazánkban is. És ami a legszerencsésebb: nem a felhasználók, hanem a szolgáltatók oldaláról.

Szilvási Krisztián